

**UNIVERSITATEA „BABEȘ - BOLYAI” DIN CLUJ – NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ „STUDII LINGVISTICE”**

TEZĂ DE DOCTORAT

**METAFORA CA MODEL MINIMAL ÎN SEMANTICA
TEXTULUI POETIC.
STUDIU ASUPRA TEXTULUI ALEGORIC**

- REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT -

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof.univ.dr. MIRCEA BORCILĂ**

**DOCTORAND:
DANIELA AMALIA FILIP**

2015

CUPRINS

Introducere.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL I.....	Error! Bookmark not defined.
FUNȚII METAFORICE ÎN SEMANTICA TEXTUALĂ	Error! Bookmark not defined.
1. Cadru conceptual al semanticii textuale	Error! Bookmark not defined.
1.1. Lingvistica autonomă a textului	Error! Bookmark not defined.
1.2. Poetica translingvistică.....	Error! Bookmark not defined.
2. Semantica metaforică	Error! Bookmark not defined.
2.1. Metafora lingvistică (semnificațională)	Error! Bookmark not defined.
2.2. Metafora poetic-culturală (trans-semnificațională)	Error! Bookmark not defined.
3. Funcții textual - metaforice	Error! Bookmark not defined.
4.1. Funcții textual-metaforice constitutive.....	Error! Bookmark not defined.
4.2. Funcții textual-metaforice articulatorii.....	Error! Bookmark not defined.
4. Moduri textual-poetice. Finalități	Error! Bookmark not defined.
4.1. Procesul metaforic A.....	Error! Bookmark not defined.
4.2. Procesul metaforic B	Error! Bookmark not defined.
5. Teoria <i>poeziei discursive</i> . Aspecte definitorii fundamentale....	Error! Bookmark not defined.
5.1. Strategia <i>diaforică</i> – tensiunea semantică nucleară	Error! Bookmark not defined.
5.2. Strategia <i>endoforică</i> – perspectivarea <i>saltului semantic</i> ..	Error! Bookmark not defined.
5.3. Strategia epiforică – saltul semantic propriu-zis	Error! Bookmark not defined.
6. Alegoria – (sub)mod discursiv metaforic	Error! Bookmark not defined.
6.1. Problematika sensului alegoric.....	Error! Bookmark not defined.
6.2. Modul discursiv alegoric. Noi perspective de abordare ...	Error! Bookmark not defined.
7. Premise investigaționale	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL II	Error! Bookmark not defined.
CONSTRUCȚIA SENSULUI ALEGORIC ÎN TEXTUL LITERAR „CLASIC“.	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
- Sudiu de caz: „ <i>Țiganiada</i> “ de Ioan Budai-Deleanu -.....	Error! Bookmark not defined.
1. Introducere.....	Error! Bookmark not defined.
1.1. Structura dinamicii semantice de suprafață a epopeii	Error! Bookmark not defined.

- 1.2. Structura dinamicii semantice de profunzime a epopeii .. **Error! Bookmark not defined.**
2. Aspecte ale semanticii metaforice locale în *Țiganiada* lui Ion Budai - Deleanu **Error! Bookmark not defined.**
- 2.1. Microarticularea *cuantelor referențiale* și construcția sensului textual de suprafață în *Țiganiada* de Ioan Budai-Deleanu ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.1.1. Varietăți de cronotop. Forme și valențe ..... **Error! Bookmark not defined.**
- a. Rama textuală I. Timpul scriiturii ..... **Error! Bookmark not defined.**
- b. Rama textuală II. Timpul diegezei/ discursului **Error! Bookmark not defined.**
- c. Rama textuală III. *Timpul ficțiunii* ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.1.2. Circumscrierea cronotopului *drum*. Coordonate generale **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2. Constituirea metaforică a *câmpurilor referențiale* ale sensului și dinamica semantică de adâncime în *Țiganiada* de Ioan Budai-Deleanu .... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.1. Câmpul referențial THEOS. Ipostazieri ale sacrului **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.2. Câmpul referențial ANTHROPOS ..... **Error! Bookmark not defined.**
- a. Metafore identitare ..... **Error! Bookmark not defined.**
- b. Dimensiunea Anthropos. Metafora triplă 3F: *fericire-foame- frică* ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.3. Câmpul referențial COSMOS. Izotopii textual-metaforice **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.4. Câmpul referențial HAOS ..... **Error! Bookmark not defined.**
- a. „Țara Urgiei“ ..... **Error! Bookmark not defined.**
- b. Funcții textuale în articularea sensului prin discurs dialogat **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.5. Câmpul referențial EROII ..... **Error! Bookmark not defined.**
- a. Vlad-Vodă. Tripticul metaforic: *zâmbet – răs amar – tăcere* **Error! Bookmark not defined.**
- b. Glisarea modului alegoric spre simbolic ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.6. Câmpul referențial ANTEROII ..... **Error! Bookmark not defined.**
- a. Ipostazieri ale profanului ..... **Error! Bookmark not defined.**
- b. Schema epică a *luptei* ..... **Error! Bookmark not defined.**
- c. Schema epică a întemeierii statale ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.7. Câmpul referențial RAI ..... **Error! Bookmark not defined.**

2.2.8. Câmpul referențial IAD	Error! Bookmark not defined.
3. Metaforica nucleară și construcția sensului global în <i>Țiganiada</i> de I. Budai- Deleanu	Error! Bookmark not defined.
3.1. Ipostaze ale metaforei <i>drumului</i>	Error! Bookmark not defined.
a. Momentul diaforic.....	Error! Bookmark not defined.
b. Momentul endoforic.....	Error! Bookmark not defined.
c. Momentul epiforic.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL III.....	Error! Bookmark not defined.
RELAȚII „ALEGORICE“ DE CONFIGURARE A SENSULUI ÎN TEXTUL (POST)MODERN.....	Error! Bookmark not defined.
-Studiu de caz: „Levantul“ de Mircea Cărtărescu –	Error! Bookmark not defined.
1. Introducere.....	Error! Bookmark not defined.
2. Cazul <i>Levantului</i> de Mircea Cărtărescu.....	Error! Bookmark not defined.
3. Relații semnice și funcții evocative	Error! Bookmark not defined.
I. Relații cu alte semne concrete.....	Error! Bookmark not defined.
a. Relații cu semne particulare	Error! Bookmark not defined.
b. Relații cu grupe sau categorii de semne	Error! Bookmark not defined.
c. Relații cu sisteme întregi de semne	Error! Bookmark not defined.
II. Relația între semne și „lucruri“	Error! Bookmark not defined.
a. Imitarea prin substanța semnului.....	Error! Bookmark not defined.
b. Imitarea prin forma semnului.....	Error! Bookmark not defined.
III. Relația între semne și „cunoașterea lucrurilor“	Error! Bookmark not defined.
IV. „ <i>Cadrelle</i> “ – alte tipuri de relații	Error! Bookmark not defined.
IV.1. Situația de discurs.....	Error! Bookmark not defined.
IV.2. Regiunea	Error! Bookmark not defined.
IV.3. Contextul discursiv	Error! Bookmark not defined.
IV.4. Universul de discurs. Cadru general.....	Error! Bookmark not defined.
4. Perspective.....	Error! Bookmark not defined.
5. Manifestări și evocări intertextuale	Error! Bookmark not defined.
5.1. Relația semnului cu semne din alte texte	Error! Bookmark not defined.
5.2. „Discursul repetat“ și „Citatele celebre“	Error! Bookmark not defined.
5.3. Dimensiunea semantică a „citatelor celebre“....	Error! Bookmark not defined.
5.4. Către o poetică a intertextualității. Instrumentar semantic de analiză	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
5.5. Intertext vs. Intertextualitate	Error! Bookmark not defined.

5.6.	Intertextualitatea - forme punctuale. Citatul. Aluzia.....	Error! Bookmark not defined.
5.6.1.	Tehnica citării. Aplicații	Error! Bookmark not defined.
5.6.2.	Tehnica aluziei. Aplicații	Error! Bookmark not defined.
5.7.	Hipertextualitatea- forme ample. Parodia. Pastișa	Error! Bookmark not defined.
5.7.1.	Practica parodică.....	Error! Bookmark not defined.
5.7.2.	Exerciții de parodiare. Analize și deschideri	Error! Bookmark not defined.
5.7.3.	Practica imitativă a pastișei.....	Error! Bookmark not defined.
5.7.4.	Dezvoltări semantice. Localizări punctuale	Error! Bookmark not defined.
6.	„Levantul“. Simbol macrotextual.....	Error! Bookmark not defined.
SINOPSIS ȘI CONCLUZII GENERALE.....		Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE		Error! Bookmark not defined.

REZUMAT

Cuvinte – cheie: integralism lingvistic, semantica textuală, lingvistica textului, poetică translingvistică, metafora lingvistică, metafora poetică, funcții textual-metaforice, moduri discursive, poezia discursivă, sens alegoric, dinamica semantică, articularea multiplă a sensului, relații semnifice, evocare, cadre ale discursului, intertextualitate, discurs repetat, citate celebre.

Lucrarea de față s-a născut din dorința de a ne alătura și de a ne asuma noua orientare de principiu promovată de membrii *Centrului de Studii integraliste* de la Cluj-Napoca, care au realizat deja lucrări rofundate bazate pe teoria lingvistică integrală, întemeiată de Eugeniu Coșeriu. Am considerat că aportul acestei direcții în sistematizarea și extinderea investigării textelor, mai ales literare, este considerabil.

Studiul nostru se înscrie în domeniul vast al unei discipline moderne – este vorba de *poetica antropologică*, regândită pe bazele lingvisticii integrale a textului și

valorificând sugestiile teoretice fundamentale din filosofia blagienă a creativității culturale. Cercetarea de față nu aspiră să contribuie la teoria literară, nici nu urmărește să impună interpretări exhaustive ale unor texte reprezentative ale literaturii. Ceea ce își dorește acest studiu, înainte de toate, este să propună / să construiască un repertoriu de strategii și procedee textuale, precum și să contribuie la circumscrierea descriptivă a unui complex de relații funcționale și trăsături distinctive, împărtășite de o anumită clasă de texte cu finalitate poetică, mai exact textul de tip literar alegoric.

Cu scopul de a prezenta succint, în această introducere, tema dezbătută în cercetarea noastră și abordarea sa specifică, pornim de la constatarea faptului că ea se încadrează într-o problematică mai generală, i.e. cea a rolului fenomenelor de creație metaforică în articularea sensului în textele de natură strict poetică. De aceea considerăm că investigarea în text a *construcției / articulării sensului poetic alegoric* reprezintă, astăzi, un obiectiv important al studierii textului cu finalitate poetică, definit ca loc unic de manifestare pleneră a posibilităților limbajului și domeniul tuturor posibilităților semantice.

Actualitatea temei rezidă în faptul că recente cercetări privind rolul metaforei în articularea sensului textual poetic favorizează o studiere mai profundă a procesului de inițiere și generare a sensului poetic. Pe această bază, teza își propune să surprindă deopotrivă aspectele particulare ale unor texte suport; reprezentative pentru literatura română, din perspectiva *poeticii translingvistice*, și mai ales să analizeze specificul imaginarului poetic/ universului discursiv construit din unghiul contribuției specifice a metaforelor poetice.

Am optat, în acest scop, pentru două texte cu specific alegoric (*Țiganiada* lui Ioan Budai-Deleanu și *Levantul* lui Mircea Cărtărescu) alegerea fiind motivată implicit de valoarea intrinsecă a celor două capodopere, cât și de inexistența până acum la noi a unui volum care să trateze din unghi poetic cele două epopei (cu excepția studiului inaugural publicat de Iona Em. Petrescu în 1974[2011]). Focalizarea asupra acestor texte nu poate fi de prisos, atâta vreme cât avem convingerea că mai e ceva de spus în ceea ce privește proteismul imaginativ al celor doi creatori. Dovadă stau numeroasele reeditări ale celor două creații literare / creații culturale prin cuvânt. Ne propunem, așadar să construim noi înșine câteva punți către o asemenea întreprindere.

În acest sens, obiectivele centrale ale cercetării au vizat:

- cercetarea concretă a textului poetic care are ca sarcină *captarea* sau *surprinderea* sensului în textul de tip alegoric și constatarea mijloacelor prin care acesta se instituie;
- descrierea modalităților specifice de articulare ale sensului în cele două epoei din unghiul contribuției metaforelor;
- explorarea semanticii metaforice prin distingerea domeniului dublu de funcționare al „metaforei de sens” în textul alegoric;
- surprinderea complexului de funcții metaforice (efectiv realizate în text) care fortifică planul construcției de sens textual;
- demonstrarea (în ideea conturării unui profil funcțional al metaforelor) valorilor de sens pe care le comportă metaforele în cele două texte poetice, selectate cu scopul de a scoate în evidență nivelele de configurare ale sensului;
- evaluarea finalității modului discursiv alegoric care manifestă *modul* sau *tipul simbolic-mitic* (B1) al construcției de sens;
- circumscrierea modului de constituire a *nucleului generativ* cuprins în cele două texte selectate (i.e. etapele desfășurării *poezii discursive B1*)
- rolul complexului de *relații semnifice/ evocative* în ilustrarea particularităților de articulare a sensului alegoric în *Levantul* lui M. Cărtărescu;
- analiza manifestărilor evocative intertextuale care permit și susțin construcția de sens în poemul alegoric;
- comportamentul și statutul creator al „citatelor celebre” (cu dimensiuni variate de la un vers, la strofe sau poeme întregi) în planul individual al discursului;
- rolul determinant al „cadrelor” care participă concentric la constituirea dinamică a sensului plural în epopeea cărtăresciană;

Două sunt modalitățile principale de cercetare și înțelegere pe care lucrarea de față le-a utilizat: prima este cea științifică/teoretico-descriptivă pe care ne-am asumat-o în capitolul de debut al tezei, iar cea de-a doua este una hermeneutică inițiată cu scopul de a oferi o analiză cât mai pertinentă asupra 'lumii' dezvăluite de scriitura celor doi autori supuși investigației. Au fost alese și analizate 78 de eșantioane textuale din epopeea lui I. Budai-Deleanu și alte 46 din textul poemului cărtărescian. Modelul de analiză a textului 'poetic' pe care l-am adoptat în demersul nostru investigațional are în vedere două linii

fundamentale de abordare: pe de o parte ne-am ocupat de articularea sensului poetic de suprafață la nivel microtextual (care se referă la aspecte particulare precum *relațiile funcționale* stabilite între structurile metaforice constitutive textualității literare), pe de altă parte, la nivel macrotextual, demersul nostru se orientează ulterior înspre explorarea „metaforicii nucleare” care pune în lumină unele aspecte definitorii ale „articulării” sensului de profunzime din cele două texte suport.

În ceea ce privește volumul și structura tezei, aceasta are părți bine definite: trei capitole ample, cărora li se adaugă Introducerea, Concluziile generale și Bibliografia. Textul de bază al tezei (193 de pagini) cuprinde 4 tabele și o figură.

Dificultăți pe parcursul cercetării s-au ivit în încercarea de a sistematiza un material teoretic generos referitor la noțiunile cuprinse în titlu precum: „metaforă”, „model metaforic textual” și „sens alegoric”. Dificilă a fost atât elaborarea unui demers hermeneutic care să surprindă dinamica interioară a sensului unei structuri ample precum este *Țiganiada* lui I. Budai-Deleanu, cât și conceperea unui instrumentar semantic metodologic de analiză care să capteze practica intertextuală generatoare a întregului mecanism de construcție a sensului în *Levantul* cărtărescian. Resursele bibliografice consultate au contribuit – într-o mare măsură – la depășirea acestor dificultăți inerente, asigurând suportul științific al unei lucrări care urmărește să ofere un punct de vedere unitar asupra temei. În însuși acest demers rezidă caracterul inovator al cercetării. Mai adăugăm, doar că, ceea ce aduce nou investigația noastră este surprinderea și interpretarea modului în care s-au constituit și au relaționat nivelele semantice în desfășurarea întemeietoare a limbajului poetic specific celor două texte suport.

La finalul demersului nostru investigațional sperăm că ipoteza lucrării a fost argumentată și susținută printr-o serie de modalități de analiză și interpretare în măsură să dezvăluie fațete inedite sau mai puțin cercetate ale celor două opere supuse spre investigație. Individualitatea textelor nu exclude sub nicio formă faptul că între diferite texte (construite prin arta literară) pot exista trăsături comune, dar și diferențe în manifestarea dimensiunii alegorice a sensului; aspecte pe care am încercat să le descoperim printr-un demers hermeneutic textual. Analizele noastre au înregistrat modul în care varietățile / posibilitățile de structurare a nivelurilor de articulare/ construcție ale sensului se manifestă în două opere literare extrem de complexe.

În acest sens formulăm câteva concluzii care să înnoade „firele” argumentației cuprinse în capitolele tezei. Urmărim, în acest fel, o sinteză a ideilor principale dezvoltate în această lucrare, printr-o expunere pe capitole a traseului nostru investigațional.

Primul capitol, intitulat *Funcții metaforice în semantica textuală*, răspunde necesității de a situa și prezenta, în ansamblu, tema cercetării noastre. Am urmărit, în acest capitol, în primul rând, să delimităm cadrul conceptual din perspectiva căruia ne-am întreprins cercetarea și, în același timp, să circumscriem, în mod implicit, domeniul problematic al temei dezbătute în teza de față, precum și principalele repere de principiu ale demersului științific propus.

În acord cu direcțiile și perspectivele contemporane de investigație promovate în studierea specificului textelor literare am optat, din capul locului, pentru o abordare a semanticii acestor texte, în perspectiva proceselor „metaforice” de creație a sensului în raport cu care să căutăm o cale de acces spre definirea locului și statutului funcțional propriu al semanticii literare alegorice.

Subliniem că reperele conceptuale circumscrie situează tema cercetată într-un cadru general coerent, și anume, în platforma teoretică a *semanticii integrale*, un spațiu transdisciplinar care înglobează două discipline convergente: *lingvistica textului* (de tip hermeneutic) și *poetica translingvistică* (o „disciplină a sensului”, reîntemeiată în spirit integralist pe bazele metaforologiei blagiene). Cadrul conceptual al semanticii integrale și cele două discipline de bază au constituit direcțiile principale în raport cu care am propus, în teză, o cartare a spațiului alegoric în domeniul textelor literare, cu focalizare ulterioară asupra unor opere reprezentative ale genului din tradiția culturii române ('clasice' și 'actuale'). Am valorificat, din acest unghi, în primul, contribuțiile membrilor Centrului clujean de studii în domeniul lingvisticii textului și al poeziei semantice textuale, deoarece acestea au reprezentat un real suport teoretic și aplicativ în configurarea demersului nostru propriu. În aceste cercetări fundamentale și aplicative, în același timp, am regăsit premise, orientări și perspective novatoare deosebit de utile pentru explorarea în profunzime a semanticii poetic-alegorice.

Dezvoltată în viziunea coșeriană asupra nivelurilor limbajului (*universal, istoric și individual*), lingvistica integrală înglobează și depășește orientările distincte ale lingvisticii actuale, care se dovedesc, în esența lor, parțiale și reduționiste: generativismul, pragmatica

(de tip cognitivist), teoria enunțării, teoria argumentării se limitează la *nivelul universal* al limbajului, structuralismul și gramatica transfrastică se opresc la *nivelul istoric*, iar stilistica, hermeneutica, teoria traducerii vizează *nivelul individual*. Fundamentul lingvisticii textuale coșeriene constă în faptul că cele trei tipuri de conținut semantic, corespunzătoare nivelurilor delimitate, se prezintă simultan în text, întrucât orice act lingvistic generează conținuturi în toate cele trei paliere simultane ale limbajului. Dintre toate cele trei planuri ale limbajului, planul individual, al textului, permite libertatea maximă a subiectului vorbitor, chiar până la instituirea acestuia ca „subiect absolut”, la negarea fundalului experiențial al cunoașterii lumii și la instituirea de 'lumi' noi.

În plan textual, *sensul* este acel conținut lingvistic special exprimat *dincolo de desemnare și semnificație*: semnificantul și semnificatul (conținut de limbă) și cu ceea ce desemnează constituie împreună, în text, un nou semnificant pentru un alt conținut de ordin superior. Sensul reprezintă, așadar, tocmai acel conținut care „nu coincide cu semnificatul și designația”, dar care se construiește numai prin integrarea și depășirea celorlate două tipuri de conținut lingvistic: *designația și semnificatul*. În domeniul lingvisticului, sensul există doar în texte, dar Coșeriu subliniază faptul că acesta este, în mare parte, transferabil și în alte modalități de expresie non-lingvistice:

„În schimb, în toate activitățile culturale avem producere de sens și ne putem întreba în ce măsură, de exemplu, un film are mai mult sau mai puțin același «sens» ca un roman [...]. Deci, în realitate chiar interpretarea unui film sau a unui tablou e întotdeauna o interpretare a unui sens. Dădeam eu aicea, exemplul muzicii [...]” (Coșeriu 1996: 3-6).

Obiectivul central al cercetării concrete a textului, definit ca loc unic de manifestare plenară a posibilităților de a semnifica ale limbajului și domeniul tuturor posibilităților semantice, devine, în această perspectivă, *captarea sau surprinderea sensului textual* și constatarea mijloacelor prin care acesta se instituie. Urmărirea în text a construcției / articulării sensului nu se poate produce, așadar, decât concomitent surprinderii funcțiilor textuale efectiv realizate în text. În ceea ce privește metodologia lingvisticii textului, Coșeriu subliniază că nu există o tehnică de descoperire a sensului care să funcționeze în mod similar unui algoritm, deci finalitatea procesului discursiv se poate detecta doar printr-un proces hermeneutic.

Ca punct de plecare în abordarea problemei construcției sensului textual, Coșeriu adoptă „modelul instrumental al limbajului” („modelo del lenguaje como instrument [órganon]”), fundamentat de către Karl Bühler. Cele trei funcții bühleriene (*manifestare, apel*

și **reprezentare**) sunt distinse, însă, de către celebrul semiotician austriac, pornind de la premisa implicită că semnul lingvistic este doar un fapt material (tratat doar ca semnificant) și se află în raport triadic cu circumstanțele sale, mai precis el funcționează ca semn tocmai prin acest raport triadic. Această premisă este denunțată și respinsă de Coșeriu, care introduce *semnificatul* ca element esențial în funcționarea semnului lingvistic. Pornind de la aceasta, se manifestă, de regulă, dar nu în mod necesar, toate cele trei funcții, iar dintre acestea, cea care nu poate lipsi este funcția de „reprezentare”. Pe această bază este respins, apoi, și modelul celor șase relații, pe care R. Jakobson, pornind de la Bühler, le considera constitutive actului lingvistic. Coșeriu propune, în schimb, o valorificare originală a funcțiilor semnice bühleriene (reinterpretate în sensul menționat), cărora le adaugă o serie de alte *cinci funcții evocative*. În această nouă perspectivă, *sensul* rezultă din combinația funcțiilor bazice ale semnului cu *evocarea*. Definirea specifică a relațiilor evocative realizabile în text (organizate și exemplificate în *Lingvistica textului*) constituie punctul de sprijin al întregii noastre lucrări, în efortul de circumscriere a sensului alegoric în textul literar. Acest aspect a fost asumat implicit în capitolul aplicativ dedicat *Țiganiadei* (cap. II), dar a fost prezentat și ilustrat sistematic în cel de-al doilea studiu de caz dedicat *Levantului* lui Mircea Cărtărescu (cap. III).

Am insistat asupra acestor coordonate generale deoarece demersul pe care ni l-am asumat, în ansamblul lucrării, se întemeiază pe platforma lingvisticii textului *în sens restrâns*, ca studiu-descriere și interpretare a unui text literar, ca manifestare maximală a posibilităților creației de *sens*, în particular în domeniul limbii române și prin focalizarea asupra celor două capodopere literare. Demersul concret privind manifestarea creativității specific *poetice* a putut fi dezlegat numai pe această bază, deși el s-a limitat inevitabil pe traseul metaforic-allegoric, țintind o circumscriere a unui mod semantic alegoric.

Odată cu trecerea într-un domeniu al semanticii textuale care necesită conjugarea lingvisticii textului cu o disciplină adecvată naturii specifice a obiectului studiat, am urmat calea preconizată de coordonatorul tezei de față și ilustrată deja într-o serie de lucrări temeinice ale unor discipoli ai săi. Legitimitatea proiectului inițiat de către profesorul clujean de a extinde cadrele lingvisticii integrale (pe care o consideră „vârful săgeții în devenirea actuală a lingvisticii”) spre o 'poetică a culturii' a fost afirmată de mai multe ori, de către E. Coșeriu însuși, care considera „foarte adecvată” apropierea de profunzime dintre *teoria integralistă a creativității lingvistice* și *teoria blagiană a creativității culturale*:

„În realitate nu am găsit eu soluții, ci profesorul Mircea Borcilă de la Universitatea din Cluj, care este cel mai bun cunoscător al concepției mele despre limbaj și lingvistică, și care, ca estetician, este extrem de bine pregătit, fiind și un mare cunoscător al lui Lucian Blaga. El a identificat punctul de contact [...]. Cred că această idee a sensului, care este pentru mine ideea care a justificat o lingvistică a textului ca lingvistică autonomă, nu ca lingvistică a limbilor, și care este, în realitate, toată analiza și toată hermeneutica textuală, se bazează pe această idee care este paralelă cu ideea metaforei revelatorii a lui Blaga” (Coșeriu 1996a: 3-6).

Perspectiva novatoarea a poeziei antropologice propusă de Mircea Borcilă - și dezvoltată pe comuniunea orizontală dintre lingvistica textului de sorginte coșeriană și teoria dimensiunii „metaforice” a creativității culturale din filosofia lui Lucian Blaga - va avea drept consecință schimbarea orientării și a statutului științific al poeziei textuale. Profesorul clujean aduce, prin aceasta, un unghi de abordare nou în dezvoltarea „studiilor integraliste” de semantică textuală, realizând, în termenii Ilenei Oancea, „saltul teoretic” care s-a dovedit atât de necesar și de fecund în eforturile actuale de legitimare a disciplinei „logosului poetic”.

Fiindcă traseul nostru investigațional va pătrunde în sfera acestei poezii înnoite (regândită pe bazele lingvisticii integrale a textului și valorificând sugestii fundamentale blagiene), considerăm că este necesar să relevăm, aici, trei aspecte capitale pentru lucrarea de față, care au constituit și coordonatele metodologice principale ale investigației noastre asupra celor două texte: *semantica metaforică și funcțiile textual – metaforice, modurile discursive și poesis-ul textual discursiv*.

În plan textual, așa cum reiese din sarcinile lingvisticii textului, urmărirea în text a construcției / articulării sensului ar presupune în primul rând surprinderea funcțiilor textuale (ca posibilități date prin limbaj) efectiv realizate în text. Dacă acceptăm premisa articulării pe paliere a sensului într-un text și faptul că aceste paliere nu sunt de aceeași natură, atunci putem afirma că: „un fapt lingvistic care poartă o anumită valoare de sens, adică are o **funcție textuală** la un palier de sens determinat, se poate constitui în *expresie* sau *formă* a unui fapt textual la un palier superior de sens” (Zagaevshi 2005: 66).

În semantica metaforică (cea vizată de-a lungul demersului nostru) se poate distinge domeniul dublu de funcționare a *sensului* în text. Întrucât, unul din obiectivele lucrării viza, tocmai, definirea valorilor de sens pe care le comportă metaforele în cele două texte literare selectate, am urmărit o valorizare a distincției propuse de Lolitei Zagaevschi conform căreia se pot delimita două sfere de acțiune ale acestora: „Aceste afirmații vizează, se înțelege, metaforele care pot fi depistate nemijlocit în constituția textului, și metafora ca *procedeu*

textual care să funcționeze la un nivel superior al construcției de sens textual” (*op. cit.*, 126) (v. *supra. funcții textual-metaforice constitutive vs funcții textual metaforice articulatorii*).

Subliniem, din nou, în acest context că demersul nostru aplicativ (decelat, cu precădere, în capitolele II și III) își asumă adevărul esențial că fuziunea funcțiilor textual-metaforice nu poate fi prestabilită, sub forma unor șabloane de realizare a unor modele semantice, ci acestea trebuie descoperite în text printr-un demers hermeneutic. Prin urmare, calea investigației noastre analitice, cu privire la acest complex de funcții metaforice din planul construcției sensului textual, și-a luat ca punct de pornire evidențierea, în mod pregnant, a modului în care funcțiile metaforei în text trasează liniile de suprafață ale sensului textual, dar urmărește să pătrundă, în cele din urmă, până în stratul de adâncime al semanticii metaforicii „nucleare”.

Pentru a examina funcționarea specializată a metaforei într-un text poetic, am ținut seamă și de perspectiva tipologiei textuale, deoarece funcțiile semantice sunt subordonate categoriei de text (înțeles ca ansamblu de procedee textuale). Pornind de la cele două funcții elementare ale semanticii metaforice, detectată încă în filosofia blagiană, M. Borcilă (1987a: 187) circumscrie două „tipuri fundamentale de funcții culturale ale textelor poetice”, care sunt definite, ulterior, drept categorii funcțional-tipologice fundamentale ale textualității poetic-literare, pe baza unor criterii intern-semantice, în raport cu care se diferențiază cele două finalități ale poeticului literar, mai exact: *finalitatea poetică plasticizantă*, respectiv finalitatea *revelatorie*.

În cursivitatea contextului de față, accentuăm orientarea de a înscrie cele două ample poeme epice selectate (*Țiganiada* de Ioan Budai-Deleanu și *Levantul* de Mircea Cărtărescu) în *modul* sau *tipul simbolic-mitic (B1)* al construcției de sens. Aceste două texte pot fi considerate texte simbolic-mitice întrucât ele manifestă finalitatea „revelatoare” prin care se dezvăluie unele esențe ascunse în spatele aparențelor sensibile, iar „lumea creată prin discurs este independentă de structura și legile lumii empirice, fenomenele îndeplinesc doar rolul de semne simbolice în virtutea cărora se întrevede existența unui plan ontologic secund, al misterului sau al esențelor inaccesibil direct cogniției” (Tămâianu-Morita 2013: 35).

Dat fiind faptul că investigația noastră vizează modalitatea în care se instituie *sensul* în textul de tip alegoric, nu am putut omite, în acest demers, conceptul coșerian al studiilor integrale de *moduri discursive*. Punctul de plecare al cercetării noastre îl prezintă, în această

privință, „ipoteza” că modul discursiv alegoric există ca un submod al modului metaforic, iar orientarea sa dominantă este cea *symbolic-mitică*.

Ne-am străduit, astfel, să aducem o altă abordare în interiorul studiilor dedicate textului de tip alegoric, care cunoaște o tradiție îndelungată bazată pe ideea că alegoria literară este un mod de expresie care presupune o suprafață semantică „primară” și un plan al semnificațiilor „secunde”, iar acesta din urmă este justificator al planului prim. Am căutat să validăm teza mai sus menționată prin analiza tipologică a celor două texte-suport selectate, din literatura română, demonstrând că ele manifestă *finalitatea revelatoare* în variata *BI* (tipul simbolic-mitic). Demonstrația pornește de pe un argument mai general privind modul cum, în textul de tip alegoric, se instituie sensul *pe verticală*, proces care presupune extensiunea 'lumii' fenomenale, chiar transcenderea ei și, implicit, depășirea *sensului lingvistic*, care devine *sens 'poetic'*. Opțiunea noastră s-a orientat înspre a considera textul alegoric un *prototext*, adică un modul textual „embrionar”, care nu presupune încadrarea într-un gen anume diferențiat: *epic*, *liric* sau *dramatic*. Am luat în discuție, apoi, faptul că textele (parțial) alegorice, de felul celor analizate în lucrarea noastră, cunosc o modelare a construcției sensului textual *pe niveluri*, aspect care constituie pre-condiția minimală pentru dezvoltarea discursivă pe parcurs alegoric.

În urma acestei succinte evaluări în care am punctat doar câteva dintre principalele probleme pe care le ridică o zonă textulă mai puțin, sau aproape deloc, abordată până acum din perspectiva lingvisticii integrale a textului, ne-am orientat demersul spre investigarea descriptiv – aplicativă celor două texte supuse spre analiză.

În virtutea deschiderilor oferite de cele patru subtipuri ale modului poetic metaforic, am abordat *alegoricul* ca un submod discursiv care manifestă finalitatea revelatoare într-o variantă specială în raport cu tipul *BI* (*symbolic-mitic*), iar pentru identificarea trăsăturilor sale definitorii am invocat o serie de factori care susțin încadrarea această situație. Câteva aspecte/caracteristici care evidențiază cu claritate specificul modului discursiv alegoric sunt următoarele:

- natura alegoriei, ca mod de expresie, nu e diferită de modul poetic metaforic, cu toate că separarea îngustă a celor două domenii a fost susținută în orientări ale esteticii romantice și ale retoricii clasice, cu mențiunea că dezvoltările moderne și contemporane ale conceptului de *alegorie* tratează și ele fenomenul alegoric ca o metaforă prelungită în discurs: „metaforă extinsă sau continuată”;

- modul alegoric se caracterizează, în esența lui, printr-o raționalizare a procesului discursiv, care conduce la o specificare/realizare a modelului metaforic minimal sau, în termenii lui Gardes-Tamine (2011), „une espèce de métaphore”;
- redimensionarea fundamental semantică a alegoriei - pe care o încercăm în dezbateră noastră – este întemeiată și pe faptul că acest mod discursiv fuzionează textual cu un cuplu de alte două moduri poetice dominante: cel *simbolic* și cel *mitic*, a căror complementaritate și luminare reciprocă îi conferă alegoriei un sens artistic - poetic original.

Menționăm că am insistat asupra acestor concepte cuprinzătoare, deoarece ele au un rol determinant pentru orientarea analitic – interpretativă precum și pentru radiografierea și analiza ocurențelor metaforice trans-semnificaționale (în care se poate constata prezența unui termen mitic sau a unui termen ipostaziat simbolic).

Capitolul al doilea dedicat poemei *Țiganiada* urmărește o primă investigație semantică de profunzime a capodoperei lui I. Budai-Deleanu, din unghiul teoretic deschis în primul capitol. Explorarea vizează trei aspecte: analiza *metaforei poetice* „care constituie domeniul faptic central al lingvisticii textului, tocmai datorită plenitudinii lor funcționale” (Borcilă 2002-2003: 73); definirea *funcțiilor textuale* ale metaforelor delimitate; integrarea lor în procesul metaforic global, care conferă specificul ireductibil al oricărui text literar. Pentru scopurile unei asemenea investigații, am procedat la circumscrierea unui câmp faptic privilegiat, prin delimitarea celor două nivele de cercetare a aspectelor definitorii ale semanticii metaforice în epopeea „clasică” a literaturii române.

Am ales *Țiganiada* ca subiect de analiză a acestor aspecte fundamentale, în primul rând, deoarece acest text este mult prea puțin analizat din perspectiva poeziei, deși înălăuntrul său, el este un text plin de resurse semantice extraordinare. În al doilea rând, am considerat că o abordare din unghiul dinamicii semantice interne poate servi nu doar la iluminarea unor dimensiuni inedite ale artei poetice a lui I. Budai-Deleanu, ci și la confirmarea și consolidarea empirică a premiselor conceptuale asumate.

Judecând prin prisma momentului actual, la distanță de două veacuri de la scrierea poemei, putem spune că destinul *izvoditurii* lui Ioan Budai-Deleanu a fost unul bizar, pe măsura operei amenințată cu înecarea în uitare. Deși, scrisă la 1812 în două variante complete

și finisate de către autor, capodopera poetică a *Țiganiadei* intră în conștiința publicului foarte târziu, abia peste o sută de ani când, în 1925, apare editarea variantei a doua sub îngrijirea lui Gh. Cardaș.

În ceea ce ne privește, am pus între paranteze orice determinări exterioare și contingente social-istorice ale textului și am trecut dincolo de abordările care privesc balastul comparatist cu izvoarele culturale, de încercările de a o restitui barocului, clasicismului sau iluminismului și nici n-am urmărit tipicul monografic. În această parte a lucrării, încadrată în sfera poeziei aplicate, ne-am concentrat exclusiv asupra dinamicii metaforice, a cărei dublă stratificare semantică înglobează, pe rând:

- Metaforica constitutivă – metafora, ca *fenomen textual constitutiv*, comportă efecte de sens local (finalitate/funcție intern-constitutivă) ceea ce permite analiza textului la nivelul elementelor sale compoziționale.
- Metaforica articulatorie – metafora, ca *procedeu textual configurativ*, participând la construcția sensului dezvoltă valori de sens de ansamblu, globale la paliere superioare de articulare a sensului (finalitate/funcție poetică articulatorie)

a. Structura dinamicii semantice de suprafață a epopeii

La un prim nivel de cercetare al sensului textual am încercat să surprindem prin identificarea multipleror posibilități/modalități de realizare a *liniei semantice de suprafață*, reperabilă prin elemente de articulare textuală deja constituite. Analiza structurilor metaforice *constitutive textualității literare* a pornit, așadar, într-o primă etapă, de la distingerea unor unități minimale care comportă valori de sens restrâns în ansamblul textului poetic (este vorba despre construcții metaforice „fixate” în norma limbii, dar rejuvenate/resemantizate la nivelul textului poetic, i.e. microstructuri metaforice cum ar fi *sintagme, expresii, zicători, proverbe*, ca segmente din *domeniul discursului repetat*). Funcționalitatea unora dintre aceste ocurențe metaforice (recuperate în spațiul textualității literare) a fost, mai recent, investigată prin raportarea la „conceptele metaforice” din semantica cognitivă, dar și prin rescrierea lor pe platforma mai cuprinzătoare și mai profundă a lingvisticii integrale a textului. Atrase în

procesul de resemantizare poetică, aceste unități semantice minimale au cunoscut o încărcare cu valori de sens nou care au manifestat, în planul articulării sensului textual, ***dinamica semantică de suprafață*** sau ***coerența primară de sens***.

Cea de-a doua etapă a investigației ***nivelului metaforic punctual*** a fost reprezentată de structuri metaforice minimale nou create în textul poetic, relevante în procesul transsemnificativ al creației de sens poetic. În cadrul acestei etape analitice un loc privilegiat l-a constituit atât analiza structurală a ***metaforelor plasticizante de sens*** (II A), cât și a ***metaforelor revelatorii simbolic-mitice*** (II B) (în care se atestă prezența efectivă a unui termen mitic sau cu conotații mitice ori a unui termen ipostaziat simbolic). Analiza a ținut seama de faptul că sensul poetic nu exclude complementaritatea celor două tipuri structurale de metafore poetice în regimul imaginarului.

În această secțiune a lucrării noastre, am încercat să aproximăm sporul de semnificații (manifestat într-un grad mai de „profunzime”) adus de aceste metafore textuale (locale și nodale) care, prin corelarea conținuturilor, contribuie la articularea sensului contextual și fortifică ***dinamica semantică contextuală***. Am ținut să precizăm că rețeaua de relații dezvoltată de/prin aceste unități minimale de sens din constituția textului constituie ***cuante și câmpuri interne de referință*** care operează în text la toate nivelurile, de la nivelul lexemic până la cel semantic global. În partea mediană a acestui capitol ne-am concentrat atenția asupra impactului pe care îl au aceste grupări de ***cuante și câmpuri referențiale*** (ca trepte de organizare a sensului) asupra prefigurării și susținerii polarității ***metaforei nucleare*** descrisă prin strategii semantice specifice.

b. Structura dinamicii semantice de profunzime a epopeii

Cel de-al doilea nivel de investigație a urmărit să pătrundă până în stratul de adâncime al semanticii metaforice nucleare prin analiza metaforei creatoare de sens textual încă din momentul inițial. În acest caz, aceasta se dovedește a fi încapsulată în chiar ***nucleul generativ*** al viziunii artistice globale, prin urmare ea are capacitatea de a participa la actul de zămislire a operei însăși. Acest tip „***metaforic articulativ***” (înțeles ca ***procedeu textual configurativ***) este esențial pentru viziunea creatoare ce se configurează într-o dinamică a ***poezii discursive*** pe care am urmărit-o la nivel macrotextual prin cele trei strategii semantice deja amintite, anume: strategiile ***diaforică, endoforică și epiforică*** (v. *supra*, cap. I). În mod concret, am supus spre

analiză *metafora drumului*, care s-a dovedit, și în cazul textului nostru, o instanță din *nucleul generativ* reconstruit ca centru semantic în dezvoltarea *dinamicii semantice globale* și oferind, astfel, *coerența nucleară de sens* la nivel macrotextual (a se compara cu soluția similară propusă, anterior, de L. Zagaevschi (2005) pentru *Luntrea lui Caron* a lui Lucian Blaga).

Obiectul mai specific al capitolului de față l-a constituit analiza specificului alegoriei în construcția sensului din *Țiganiada* lui I. Budai-Deleanu. În acest scop am utilizat o dublă grilă de lectură, urmărind pe rând:

- a. Microarticularea *cuantelor referențiale* prin intermediul *metaforelor punctuale* și construcția sensului textual de suprafață.
- b. Circumscrierea modului de „constituire metaforică” a *câmpurilor referențiale* ale sensului și proiecția acestora asupra dinamicii semantice de adâncime.

Trebuie subliniat că, pentru a realiza scopurile cercetării noastre, am recurs la selectarea pentru analiză a unor anumite pasaje din poem cu pondere textual-funcțională marcantă. Pe baza selecției, am procedat la o grupare a secvențelor, atât din poema propriu-zisă, cât și a textele auxiliare în trei *rame textuale epice* delimitate după criteriile spațio-temporale. Am putut intra, în acest fel, în explorarea lumii sensului instituit în *Țiganiada* prin „poarta de intrare” a cronotopului. Analiza preliminară a microarticulării câtorva *cuante referențiale*, din cadrul ramelor textuale epice date, a pregătit „terenul” pentru macroarticularea unor *câmpuri referențiale* care acționează ca niște „câmpuri de forță” pentru lumea sensului textual. Propunându-ne să continuăm analiza de ansamblu a structurilor metaforice constitutive poemei lui Budai-Deleanu, am considerat aceste structuri metaforice în organizarea lor în câmpuri referențiale, încercând să detectăm, apoi, dinamica textuală. Se poate accepta, astfel, că între aceste câmpuri metaforice se stabilesc niște *relații funcționale* care guvernează dinamica semantică prototipică dezvoltată creativ în fiecare text literar în parte.

Am observat, astfel, că „lumea ficțională” din *Țiganiada* se dispune pe două axe referențiale care explică dimensiunea polară a întregului spațiu poetic: **axa Binelui** vs **axa Răului**. Din modul în care umanitatea din lumea textului se situează în raport cu cele două axe, am putut identifica *opt câmpuri referențiale*, aflate în raporturi antitetice pe care le-am numit convențional astfel: *Theos* vs *Anthropos*, *Cosmos* vs *Haos*, *Eroii* vs *Antieroi*, *Rai* vs

Iad. Toate acestea constituie un mozaic de *CR-uri*, în care: patru dintre ele (*Theos, Cosmos, Eroii* și *Raiul*) sunt guvernate de principiul Binelui, iar celelalte patru (*Anthropos, Haos, Antieroi* și *Iadul*) sunt tipuri de câmpuri simetrice dominate/direcționate de un principiu al Răului.

În partea finală a capitolului secund ne-am propus să descoperim evoluția sensurilor dobândite de *metafora drumului*, i.e. *metafora nucleară* care, în creația I. Budai-Deleanu, deschide noi perspective de semnificare, purtând marca viziunii artistice specifice *Țiganiadei*. Prin toate manifestările sale de *drum spre nicăieri* (cu „peripeții” și „hodini dese”, cu sfaturi interminabile, *drum-ospăț*, *drum-nuntă* ori *drum-popas ostășesc*, până la *drum-sobor politic* sau *drum-măcel* etc.) sau *drum-zbor* (pe tărâmul de dincolo, în infern, în pădurea labirint etc.) ori *drum-destin*, această metaforă titulară articulează dinamica globală a semanticii metaforic – alegorice și revelează întregul conținut ideatic al poemei lui Budai- Deleanu.

Capitolul al III – lea al lucrării este dedicat unei capodopere epeice a literaturii noastre, urmărind problematica relațiilor alegorice de configurare a sensurilor în *Levantul* lui Mircea Cărtărescu. Pornind de la premisa că sensul este un fenomen vectorial, o virtualitate care ia naștere din câmpul relațiilor textuale, am căutat să reperăm, în acest capitol, procesul de construire a ansamblului de relații ale semnului care constituie infrastructura semanticii de bază în țesătura poemului cărtărescian. Așadar, accentul principal în acest capitol s-a pus pe varietățile *funcțiilor semnifice*, pe care Eugeniu Coșeriu le înglobează sub numele de *evocare* sau *relații semnifice* și care permit studierea sensului la nivelele sale de structurare dinamică.

Urmând modelul coșerian de analiză a textului am prezentat, în acest capitol, câteva dintre căile de înțelegere ale modelului alegoric de articulare a sensului în *Levantul* de Mircea Cărtărescu, pornind de la plasarea acestuia în sfera mai largă a clasei textelor cu *finalitate poetică*. Am urmărit pe rând: semnul lingvistic în text și tipurile sale de relații pe care le stabilește (insistând, cu precădere, asupra *Relației semnului cu semne din alte texte* și asupra *intertextualității*); dimensiunile semantice instituite prin *funcțiile textuale* (referindu-ne la *funcțiile evocative*) ce vizează acest complex de relații; am încheiat cu luarea în discuție a *cadrelor coșeriene*.

Pentru a analiza dimensiunea sensului textului supus spre analiză am pornit printr-o radiografiere a „sistemului” sau a „rețelei de funcții semnifice” coșerien. *Evocarea și funcțiile evocative*, așa cum apar în înțelegerea lui E. Coșeriu, sunt funcții potențial producătoare de

sens. Atunci când o *funcție evocativă* se actualizează în text și este purtătoarea unui sens reperabil în cadrul aceluși text, ea capătă *funcție textuală* care poate să *contribuie* la articularea sau construcția de sens în acel text, dar niciodată nu va putea *constitui* sensul în integralitatea sa. În analizele noastre textuale, am urmărit tipurile de relații ce se instituie între elementele componente ale poemului (*Relațiile semnului cu alte semne concrete, Relația între semne și „lucruri”, Relația între semne și cunoașterea „lucrurilor”*) încercând să reperăm modul în care aceste relații contribuie funcțional în procesul de articulare la un nivel de sens superior.

Partea cea mai amplă a capitolului final am dedicat-o analizei actualizării *relațiilor semnului cu semne din alte texte*, deoarece acestea au fost predilecte în textul nostru suport și au contribuit major la circumscrierea modului discursiv poetic din *Levantul* lui Mircea Cărtărecu. Dacă în grupul prim de relații *evocative* semnul era relaționabil cu un sistem de semne neactualizate sau *in absentia*, în această categorie, relațiile semnului se instituie în limita textelor recunoscute de tradiția lingvistică și culturală a comunității respective. Referința *evocării* nu o reprezintă niște texte oarecare, ci textele foarte cunoscute aparținătoare tradiției lingvistice/culturale a unei comunități și la care, efectiv, se face mereu referire.

Punctând problema relațiilor semiotice ce se pot stabili între actualizările semnului într-un text și tradițiile textuale, Coșeriu distinge două subclase în cadrul conținutului acestei categorii: *Discursul repetat* și *Citatele celebre* (sau *textele memorabile*). Problematika „discursului repetat” este nuanțată de către Coșeriu, în lucrarea sa fundamentală *Lingvistica textului* (2013), unde dezbate problema relației între semnele unui text și semnele din alte texte. Aici savantul avansează o nouă clasificare a acestor secvențe de semne recunoscute de tradiția lingvistică și culturală a unei comunități: pe de o parte „*discursul repetat*” (sp. *discurso repetido*, ger. *wiederholte Rede*) care cuprinde tot ceea s-a transmis într-o tradiție lingvistică drept *locuțiune fixă, proverbe, zicători, expresii metaforice, sentințe, wellerisme, refranes (zicale), comparații* și „*citatele celebre*” (sp. *citas famosas*, it. *i detti proverbiali*) adică texte literare sau non-literare care au atins în interiorul unei comunități lingvistice un grad foarte înalt de notorietate.

În textul supus examinării, în capitolul sintetizat aici, am încercat să cercetăm „citatele celebre” (ca și clasă de „discurs repetat”), urmărind atât comportamentul acestora în planul individual al discursului, cât și capacitatea acestora de a participa activ la producerea de sens

textual. Pe parcursul analizei noastre nu ne-am limitat la receptarea și delimitarea provenienței livrești ale acestor „citate celebre” (metodă pe care nu am aplicat-o nici în cazul poemei *Țiganiada* de I. Budai-Deleanu), ci am încercat să semnalăm variile implicații semantice ale acestora. Menționăm că examinarea „citatelor celebre”, dezvoltate sub cupola conceptului de *intertextualitate*, rămâne destul de dificilă în absența unui model riguros de procedură analitică, iar studiile (românești și internaționale) consacrate acestui fenomen lingvistic particular sunt încă în număr destul de redus.

Prin urmare, abordarea noastră asupra acestor clase de „discurs repetat” s-a situat pe tărâmul *poeticii lingvistice*, disciplină dezvoltată pe fundamente epistemologice integraliste. În raport cu specificul literar al textului-suport, am procedat pentru adecvarea cadrului conceptual al cercetării, la o extensiune a perspectivei din unghiul integralismului lingvistic. În încercarea noastră de a urmări modalitățile posibile de resemantizare poetică a „citatelor celebre” în *Levantul* am ilustrat instrumentarul nostru de lucru (v. *supra*, cap. III, *Tabel 4*). Trebuie să menționăm că studiul de față e doar o propunere de analiză a unui aspect prea puțin (sau, aproape, deloc) regăsit în studiile literare moderne: am abordat, anume, problema intertextualității în *Levantul*, văzută din perspectiva poeticii lingvistice (și culturale). Subliniem că nu am putut cuprinde particularitățile intertextuale în totalitatea lor deoarece, așa cum răzbat ele din poem, acestea cunosc o varietate surprinzătoare.

Scopul nostru a fost să identificăm strategii textuale specifice, care să surprindă diversitatea procesului de reiterare a „citatelor celebre” și să încerce o sistematizare a complexului de operații semantice pe care le cunosc acestea în trecerea lor din discursul prim în discursul de primire. Pentru a surprinde amploarea și diversitatea acestui proces de în poemul cărtărescian, am identificat, pentru început, formele intertextualității și hipertextualității predominante, apoi strategiile (inter)textuale care explică unitar construcția sensului poetic (*tehnica citării: citarea directă și indirectă, tehnica aluziei, practica parodică și practica imitativă a pastişei*) încheind cu operațiile semantice corespunzătoare care guvernează actele respective (*operația semantică de reluare, de modificare de parodizare/ transformare semantică simplă și de imitare / transformare indirectă*). Prin relațiile (inter)textuale pe care le pune în act, textul de tip alegoric nu numai că resemantizează sau extrasemantizează „citatele celebre” (ca „particule discursive” cum ar fi: *citatul, aluzia,*

parodia, pastișa), ci chiar le **r e - c r e e a z ă**, derivându-le din cele primare de la nivelul de suprafață al textului.

Prin urmare, modelul alegoric este construit pe baza *funcției evocative* definite, în semantica textuală coșeriană, iar actualizarea acestor microunități semantice la nivelul textului poetic a constituit fundalul pe care se clădește 'lumea' nouă a textului. Aceste repere foarte actuale în studiul lingvistic al textului 'poetic' demonstrează, încă odată, că putem aproxima modul de creație al sensului numai având la bază o nouă viziune asupra lumii textuale construită pe ideea de relație și integrare. Sigur că acest câmp de relații (inter)textuale nu poate fi situat în afara *finalității discursive poetice*, el fiind pus tocmai în slujba aceste finalități care orientează procesul de construcție a sensului.

Examinarea dimensiunii intertextuale a „citatelor celebre” ne retrimite, în ultimă instanță, la însuși titlul simbolic – mitic al poemei, despre care putem afirma, cu certitudine, că reprezintă nucleul acestor unități de semnificație, deoarece are capacitatea de a „înnoda” capetele firelor semantice din complexul relațional care permite și susține edificiul creației de sens textual. Tocmai de aceea, sensul „poetic” al epopeii ia naștere printr-o articulare specifică a „citatelor celebre”, a simbolurilor biblice, mitico-filosofice transpuse în alegorii și metafore.

Resemantizând poetic mitul Levantului ideal, *titlul* epopeii încetează să mai trimită la un spațiu geografic (aflat la confluența dintre Orient și Occident, la toposul mozaicat cultural) sau istoric (determinat indirect, în poemă, prin perioada fanariotă), ci semnifică/ devine **o s t a r e d e s p i r i t** la care se poate ajunge numai prin întoarcere către Sine/regăsirea Sinelui. În acest context, vastul poem nu vorbește d e s p r e Manoil și tot ceea ce i se întâmplă lui parcurgând spațiul magic al Levantului, ci vorbește p r i n Manoil despre o inițiere, despre un itinerariu al Omului spre sine însuși.

Concluziile ultimului capitol și ale lucrării în ansamblul ei, ne permit să afirmăm că apropierea de textele studiate, din perspectivă poetică, rămâne o provocare pentru orice exeget. După părerea noastră, *explorarea deschisă pe filonul poetic al acestor mari creații*, ne ajută să identificăm formula creatoare și/sau resorturile cele mai intime care surprind rolul decisiv al „modelului alegoric” în articularea sensului lor poetic. Înaintând pe această filieră, pentru abordarea semantic - textuală a operelor literare, devine inevitabilă elaborarea unui reperoriu de strategii, procedee și practici analitic – interpretative, acționând de cele mai multe

ori în combinație, să ofere posibilitatea unor căi de acces mai fecunde spre descifrarea „misterului” creației poetice.

Ajunsă la capătul drumului, cercetarea noastră - cu intențiile și limitele ei - a urmărit să deschidă unele dintre aceste căi de acces, dar rămâne, firește deschisă dezvoltărilor, aprofundărilor și precizărilor viitoare în acest orizont problematic.

BIBLIOGRAFIE

- ❖ *** *Caietele simpozionului Ioan Budai-Deleanu 250 - Țiganiada azi*, coord. Irina Petraș, Cluj-Napoca, Casa cărții de știință, 2010.
  - ❖ *Dicționar conceptual al lingvisticii integrale*, Centrul de studii integraliste, Cluj –Napoca, 2002.
  - ❖ *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997.
  - ❖ *Dicționar esențial al scriitorilor români*, coord. Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, București, Albatros, 2000, 920p.
  - ❖ *Dicționarul General al Literaturii Române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2007, 828 p.
  - ❖ *Dicționar de simboluri*, Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, vol. I-III, București, Aramis, 1994.
  - ❖ *** Grupul μ, *Retorică generală*, Editura Univers, București, 1982[1974].
  - ❖ *** *Meridian. Lucian Blaga în lumină 9*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, ediție îngrijită de Mircea Borcilă, Irina Petraș și Horia Bădescu, 2009.
  - ❖ *** *Princeton Encyclopedia of poetry and poetics*, edited by Alex Preminger, Frank J. Warnke and Hardison J.R., Associate Editors, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1974.
1. Alexandrescu 2008 = Alexandrescu Ileana, *Discursul repetat. Cod intertextual al literaturii postmoderne. Aplicații pe Levantul de Mircea Cărtărescu*, Iași, Alfa, 2008.
  2. Angheliescu 1970 = Mircea Angheliescu, „Milton și poza damnatului romantic”, în *Limbă și literatură*, XXVII, p. 89-94, 1970.
  3. Angheliescu 2004 = Mircea Angheliescu, „Despre exilul literar”, în *Revista 22*, editată de Grupul pentru Dialog Social, București, ANUL XIV (722), 6-2 ian, 2004.
  4. Antonescu 2007 = Georgeta Antonescu, „Țiganiada”, în *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. 2, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2007.
  5. Babeți 1998 = Adriana Babeți, *Intertextualitatea și literatura română*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 1998.
  6. Bahtin 1982[1973] = Mihail Bahtin, *Formele timpului și ale cronotopului în roman. Eseuri de poetică istorică*, în *Probleme de literatură și estetică*, București, Univers, 1982.
  7. Barthes 1966 = Roland Barthes, *Romanul scriiturii. Antologie*, București, Univers, 1966.
  8. Barthes 1968 = Roland Barthes, *Theorie du texte*, în *Encyclopaedia Universalis*, EU, vol. 15. Enciclopedie disponibilă la URL./<http://www.universalis.fr/encyclopedie/theorie>.
  9. Barthes 1973 = Roland Barthes, *Le plaisir du texte*, Paris, Seuil, 1973.
  10. Barthes 1993-1995 = Roland Barthes, *Oeuvres complètes*, édition établie et présentée par Éric Marty, 3 tomes, Seuil, 1993 – 1995.
  11. Bărbieru 2007 = Vali Bărbieru, *Problematika intertextualității în Levantul de Mircea Cărtărescu*, Timișoara, Universitatea de Vest (lucrare de licență), 2007.
  12. Bârlea 1967 = Ovidiu Bârlea, „Folclorul în Țiganiada lui I. Budai-Deleanu”, în *Studii de folclor și literatură*, București, 1967, pp 497-567.
  13. Ben-Porat 1976 = Ziva Ben-Porat, *The Poetics of Literary Allusion*, în *A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature*, 1/Jan. 1978, pp 107-109.
  14. Berteia 2001 = Mircea Berteia, *Creangă înainte de Creangă*, Cluj-Napoca, Dacia, 2001.

15. Blaga 1969[1944] = Lucian Blaga, „Geneza metaforei și sensul culturii”, cuvânt înainte de Dumitru Ghișe, în *Trilogia Culturii*, București, Editura pentru Literatura Universală, 1969.
16. Blaga 1995[1966]= Lucian Blaga, „Gândire laică cu alesături de scepticism”, în vol. *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, ediție îngrijită de George Ivașcu, București, Ed. Științifică, 1966, pp. 210-225.
17. Bloom 1973 = Harold Bloom, *The Anxiety of Influence*, New York, Oxford University Press, 1973.
18. Bobăilă 2010 = Iulia Bobăilă, *Metafora și articularea sensului. Aplicații la lirica lui Octavio Paz*, Universitatea Babeș-Bolyai (teză de doctorat), 2010.
19. Boc 2007 = Oana Boc, *Textualitate poetică și lingvistica integrală. O abordare funcțional-tipologică a texte lirice ale lui Arghezi și Apollinaire*, Cluj - Napoca, Clusium, 2007.
20. Bodiș 2003 = Andrei Bodiș, *Mircea Cărtărescu*, Brașov, Aula, 2003.
21. Boldea 2001= Iulian Boldea, „Mircea Cărtărescu - repere ale poeziei”, în *Luceafarul*, nr. 33, 2001, p. 11.
22. Borbély 2003= Ștefan Borbély, *Cercul de grație*, București, Paralela 45, 2003, p. 157-164.
23. Borcilă 1980 = Mircea Borcilă, *Introducere în poetica lui Blaga* (teză de doctorat), Cluj-Napoca, 1980.
24. Borcilă 1981a = Mircea Borcilă, „Types sémiotiques dans la poésie roumaine moderne”, în Paul Miclău, Solomon Marcus (eds.), *Sémiotique roumaine*, București, 1981.
25. Borcilă 1987a = Mircea Borcilă, „Contribuții la elaborarea unei tipologii a textelor poetice”, *SCL*, XXXVIII, nr. 3, pp. 185- 196.
26. Borcilă 1987b = Mircea Borcilă, „Paradoxul funcțiilor metaforice în poetica lui Blaga”, în *Tribuna*, Cluj-Napoca, 4 iunie, 1987.
27. Borcilă 1992 = Mircea Borcilă, „Un fondator al științei lingvistice: Eugenio Coseriu” în *Cercetări de lingvistică*, an XXXVIII, nr.1-2, ianuarie-decembrie, 1993, pp.47-55.
28. Borcilă 1993 = Mircea Borcilă, „Teoria blagiană a metaforicii «nucleare»”, în *Steaua*, nr. 8, p.59, 1993.
29. Borcilă 1994 = Mircea Borcilă, „Semantica textului și perspectiva poeziei” în *Limbă și literatură*, An XXXIX, vol. II, 1994, pp.33-38.
30. Borcilă 1995 = Mircea Borcilă, „Geneza sensului și metafora culturii” în *Centenar Lucian Blaga, 1895-1995. Zilele Lucian Blaga, ediția a V-a*, Cluj-Napoca-Paris, Societatea Lucian Blaga, 1995.
31. Borcilă 1995a = Mircea Borcilă, „Soarele, lacrima Domnului”, în *G. I. Tohăneanu 70*, volum omagial la 70 de ani, Timișoara, Amphora, pp.95-102.
32. Borcilă 1996 = Mircea Borcilă, „Bazele metaforicii în gândirea lui Lucian Blaga” în *Limbă și literatură*, An XLI, vol. I, 1996, pp.28-39.
33. Borcilă 1997 = Mircea Borcilă, „Între Blaga și Coșeriu. De la metaforica limbajului la o poetică a culturii”, în *Revista de filosofie*, XLIV, Nr. 1-2, pp. 147-163.
34. Borcilă 1997a = Mircea Borcilă, „The Metaphoric model in Poetic Texts” în *Szóveg es stílus*, Presa Universitară Clujeană, 1997, pp. 97-104.
35. Borcilă 1997b = Mircea Borcilă, „Marele lanț al ființei. O problemă de principiu în poetica antropologică”, în *Limbă și literatură*, vol.II, 1997, p. 13-20.
36. Borcilă 1997c = Mircea Borcilă, „Dualitatea metaforicului și principiul poetic”, în *Eonul Blag. Întâiul veac*, M. Borcilă (ed.), București, Albatros, 1997, pp.263-283.
37. Borcilă 2000 = Mircea Borcilă, „Repere pentru o situație a poeziei culturii”, în *Meridian Blaga I*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2000, pp.22-37.
38. Borcilă 2001a = „Eugeniu Coșeriu și bazele științelor culturii”, în *Revista de lingvistică și știință literară*, Chișinău, nr.184-198 (4-6/199, nr.1-6/2000, nr.1-6/2001), p.37-47.

39. Borcilă 2001b = Mircea Borcilă, „Eugeniu Coșeriu, fondator al lingvisticii ca știință a culturii”, în *Limba română*, Chișinău, An.XI, nr. 4-8, 2001, p.48-55.
40. Borcilă 2002-2003 = Mircea Borcilă, „Lingvistica integrală și fundamentele metaforologiei”, în *Dacoromania*, an VII-VIII, 2002-2003, pp. 44-77.
41. Borcilă 2003 = Mircea Borcilă, „Opera lui Coșeriu a învins deja veacurile”, în *Contrafort*, nr. 10-11 (108-109). Articol accesat ultima dată la 3.02.2013 la URL: <http://www.contrafort.md/old/2003/108-109/616.html>.
42. Borcilă 2009[2003] = Mircea Borcilă, „Blaga și Coșeriu. O conjuncție pentru eternitate”, în *Meridian Blaga. În lumină 9*, ed. îngrijită de M. Borcilă, I. Petraș, H. Bădescu, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2009.
43. Borcilă 2011 = Mircea Borcilă, „Resurecția mitului în studiile integraliste”, în *Caietele de la Putna. Fertilitatea mitului*, Putna, Editura Nicodim Caligraful, 2011.
44. Borcilă 2013 = Mircea Borcilă, *Bringing Coseriu Home. Reflections on the Fate of his Legacy in Changing World*, în *Coseriu: Perspectives contemporaines. Tome 2* (E. Bojoga, O. Boc, D-C Vâlcu eds.), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2013.
45. Borcilă 2013 = Mircea Borcilă, *Deschideri în și către integralismul lingvistic*. Prelegere prezentată la *Atelierul pluridisciplinar „Eugeniu Coșeriu și lingvistica secolului XXI”*, Cluj-Napoca, 1-12 iulie, 2013.
46. Booth 1974 = Wayne Booth, *A Rhetoric of Irony*, Chicago, The University of Chicago Press, 1974.
47. Bouillaguet 2000 = Bouillaguet Annick, *Proust lecteur de Balzac et de Flaubert. L'imitation cryptée*, Paris, Champion, 2000.
48. Braga 2005 = Corin Braga, „Concepte și metode de cercetare a imaginarului. Dezbateră 15: Mircea Cărtărescu despre holarhie, metaforă, fractali. O introspecție”, http://phantasma.ro/wp/?page_id
49. Bruciu 1997 = Andra Bruciu, „Fascinația intertextualității în Levantul de Mircea Cărtărescu”, în *Tribuna*, nr. 12, 1997, p. 6-7.
50. Buda 2005 = Dumitru-Mircea Buda, *Realitatea virtuală a poeziei. Eseu despre Levantul lui Mircea Cărtărescu*, Târgu-Mureș, Ardealul, 2005.
51. Budai–Deleanu 2011= Ioan Budai Deleanu, *Opere*, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, *Colecția Opere fundamentale, ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii, glosar și repere critice de Gheorghe Chivu și Eugen Pavel, studiu introductiv de Eugen Simion, 2011*.
52. Buta 2011= Veronica Buta, *Formele poetice ale ironiei*, Universitatea Petru Maior, Târgu Mureș, 2011 (teză de doctorat), 2011.
53. Călin 1969 = Vera Călin, *Alegoria și esențele*, București, Editura Univers, 1969.
54. Călinescu 2005[1987] = Matei Călinescu, *Cinci fețe ale modernității: Modernism. Avangardă, Decadență, kitsch, Postmodernism*, ed. II revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2005.
55. Cărtărescu 1986 = Mircea Cărtărescu, „Cuvinte împotriva mașinii de scris”, în *Caiete critice*, nr. 1-2, 1986.
56. Cărtărescu 1987 = Mircea Cărtărescu, „Realismul poeziei tinere”, în *România literară*, nr. 17, 1987
57. Cărtărescu 1996 = Mircea Cărtărescu, *Orbitor. Aripa stângă*, București, Humanitas, 1996.
58. Cărtărescu 1998 = Micea Cărtărescu, „Despre fluturi, fantasme și furnici” interviu de Mircea Mihăieș, în *Orizont*, nr. 1, 1998.
59. Cărtărescu 1999 = Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, București, Humanitas, 1999.
60. Cărtărescu 2001 = Mircea Cărtărescu, *Jurnal I*, București, Humanitas, 2001

61. Cărtărescu 2002 = Mircea Cărtărescu, „*Oamenii civilizați, oamenii necivilizați*”, interviu realizat de Ioana Pârvulescu, în *România literară*, 35, nr. 3, 2002, p. 12-13.
62. Cărtărescu 2003 = Mircea Cărtărescu, „*Interviu cu scriitorul Mircea Cărtărescu*”, interviu realizat de George Onofrei, în *Timpul*, nr.4/ aprilie, 2003, p. 4-5.
63. Cărtărescu 2005 = Mircea Cărtărescu, „*Eu-rile lui Mircea Cărtărescu*”, interviu realizat de Marius Tucă, în *Jurnalul Național*, nr. 15, 2005. <http://www.mariustuca.ro/interviuri/eu-rile-lui-mircea-cartarescu-5451.html>
64. Cărtărescu 2006 = Mircea Cărtărescu, „*Știu mai bine ce vreau și ce nu vreau de la literatură*”, interviu de Ovidiu Șimonca, în *Observator Cultural*, 7, nr. 55, 2006, p. 20-21.
65. Cărtărescu 2008 = Mircea Cărtărescu, „*Optzecismul*”, interviu realizat de Dumitru Chioariu, în *Euphorion*, nr. 1-2, 2008, www.romaniaculturala.ro/articol.php.10105.
66. Cărtărescu 2009[1998] = Mircea Cărtărescu, *Levantul*, București, Humanitas, 2009.
67. Cărtărescu 2010a = Mircea Cărtărescu, „*Tradus în șapte limbi nu înseamnă încă nimic*”, interviu realizat de Nicolae Prelipeanu, în *Viața românească*, nr.7-8, 2010, articol disponibil la www.viataromaneasca.eu.
68. Cărtărescu 2010b = Mircea Cărtărescu, „*Producția literară nu e o grămadă de cărți, ci un sistem*”, interviu realizat de Doina Ioanid, în *Observator cultural*, nr. 283, 9-25 septembrie, 2010, disponibil la www.observatorcultural.ro.
69. Cântăru 2004 = Vasile Cântăru, „*Glose la fenomenul intertextualității*”, în *Limba română*, nr.1-3, anul XIV, 2004.
70. Ceia-Mocanu 2000 = Valy Ceia Mocanu, „*«Celălalt tărâm» în viziunea eroilor Țiganiadei*”, în *Limbă și literatură*, Anul XLV, vol. I-II, 2000.
71. Cervantes 1965[1605] = Miguel de Cervantes Saavedra, *Don Quijote de la Mancha*, Editura pentru literatură universală, București, 1965.
72. Chindriș-Iacob 2012 = Ioan Chindriș. Niculina Iacob, *Ioan Budai-Deleanu în mărturii antologice*, Cluj-Napoca, Napoca Star, 2012.
73. Chiriacescu 1980 = Chiriacescu Rodica, *Ion Budai – Deleanu*, București, Eminescu, 1980, 257p.
74. Cifor 2009 = Lucia Cifor, *Trasee hermeneutice*, Iași, Editura Tehnopress, 2009.
75. Ciotloș 2012 = Cosmin Ciotloș, „*Poeme vechi, nouă*”, în *România literară*, nr.23, 8 iunie, 2012.
76. Cistelecan 2010 = Alexandru Cistelecan, *A patra Țiganiadă*, postfață la *Povestirea Țiganiadei* de Traian Ștef, Pitești, Paralela 45, 2010.
77. Compagnon 1979 = Antoine Compagnon, *La seconde main ou Le travail de la citation*, Seuil, 1979.
78. Compagnon 2002 = Antoine Compagnon, *Lost Allusions in À la recherche du temps perdu , Proust in Perspective : Visions and Revisions*, éd. Armine Kotin Mortimer et Katherine Kolb, Urbana, University of Illinois Press, 2002.
79. Constantinescu 2004 = Doina Constantinescu, *Introducere în poetica textului: îndrumar de inițiere în hermeneutica sensului*, Sibiu, Editura Universității Lucian Blaga, 2004.
80. Cornea 1962 = Paul Cornea, „*Destinul unui om și destinul unei cărți*”, în *Studii de literatură română modernă*, București, EPL, 1962.
81. Coșeriu 1952a = Eugeniu Coșeriu, *Sistemul, norma și vorbirea*, în Coșeriu 2004b, pp.11-114.
82. Coseriu 1952b = Eugeniu Coseriu, *La creación metafórica en el lenguaje*, în Coșeriu 2009, pp. 167-197.
83. Coseriu 1977[1964] = Eugeniu Coseriu, *Principios de semántica structural*, Madrid, Biblioteca Románica Hispánica, Editorial Gredos, 1977.

84. Coșeriu 1993 [1990] = Eugeniu Coșeriu, „*Informație și literatură*”, în *Paradigma*, Anul 1, nr. 4-5, 1993.
85. Coșeriu 1994[1990] = Eugeniu Coșeriu, „*Informație și literatură*”, în *Paradigma*, Anul 2, nr.1-2-3, 1994.
86. Coșeriu 1994 = Eugeniu Coșeriu, *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, publicație a Institutului de Filologie Română A. Philippide, Iași, 1994.
87. Coșeriu 1996 = Eugeniu Coșeriu, *Lingvistica integrală*, în *Interviu cu Eugeniu Coșeriu* realizat de Nicolae Saramandu, București Editura Fundației culturale Române, 1996.
88. Coșeriu 1996a = Eugeniu Coșeriu, „*Ființă și limbaj*”, interviu consemnat de Lucian Lazăr, în *Echinox*, XXVIII, nr. 10-11-12, p. 3-6.
89. Coșeriu 1999[1951] = Eugeniu Coșeriu, *Introducere în lingvistică*, Cluj-Napoca, Echinox, 1999.
90. Coșeriu 2000[1973] = Eugeniu Coșeriu, *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău, ARC, 2000.
91. Coserio 2001 = Eugenio Coeriu, *L'homme et son langage*, Louvain-Paris, 2001.
92. Coșeriu 2004 = Eugeniu Coșeriu, *Filosofia limbajului*, în vol. *In memoriam Eugen Coșeriu*. Extras din FD, XX-XXI, 2001-2002, București, Editura Academiei, 2004.
93. Coșeriu 2004a = Eugeniu Coșeriu, *Prelegeri și seminarii la Universitatea Lucian Blaga din Sibiu*. Texte consemnate, cuvânt înainte și anexă de Doina Constantinescu, Sibiu, Editura Universității Lucian Blaga, 2004.
94. Coșeriu 2004b[1962] = Eugeniu Coșeriu, *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*, ediție în limba română de Nicolae Saramandu, București, Editura Enciclopedică, 2004.
95. Coseriu 2007[1980] = Eugenio Coseriu, *Lingüística del texto. Introducción a la hermenéutica del sentido*, Edición, anotación y estudio previo de Óscar Loureda Lamas, Madris, Arco-Libros, 2007.
96. Coșeriu 2009 = Eugeniu Coșeriu, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului și lingvistică generală*, antologie, argument, note bibliografice și indici de Dorel Fânaru, Iași Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2009.
97. Coșeriu 2009a = Eugeniu Coșeriu, „*Timp și limbaj*”, în Coșeriu 2009, pp.333-354.
98. Coșeriu 2009b[1955] = Eugeniu Coșeriu, „*Determinare și cadru. Două probleme ale unei lingvistici a vorbirii*”, în Coșeriu 2009.
99. Coșeriu 2009c[1977] = Eugeniu Coșeriu, „*Teze despre tema «limbaj și poezie»*”, în Coșeriu 2009.
100. Coșeriu 2009d[1952] = Eugeniu Coșeriu, „*Creația metaforică în limbaj*”, în Coșeriu 2009.
101. Coșeriu 2009e[1997] = Eugeniu Coșeriu, „*Estetica lui Blaga în perspectivă europeană*”, în *Meridian Lucian Blaga în lumină 9*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2009.
102. Coșeriu 2010[2000] = Eugeniu Coșeriu, „*Orationis fundamenta. Rugăciunea ca text*”, traducere de Andreea Grinea, în *Transilvania*, an. XXXIX, nr.9, septembrie 2010, pp.1-12.
103. Coșeriu 2011 = Eugeniu Coșeriu, *Istoria filosofiei limbajului: de la începuturi până la Rousseau* (versiune românească de Eugen Munteanu și Mădălina Ungureanu, cu o prefață de Eugen Munteanu), București, Humanitas, 2011.
104. Coșeriu 2013 = Eugeniu Coșeriu, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului* (versiune românească și indici de Eugen Munteanu și Ana Maria Prisăcaru, postfață de Eugen Munteanu), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013.
105. Crăciunescu 2003 = Pompiliu Crăciunescu, *Strategii fractale*, Iași, Junimea, 2003.
106. Crăciunescu 2008 = Pompiliu Crăciunescu, „*Integralismul și lumea sensului*”, în *Convorbiri literare*, nr. II, Iași, 2008.
107. Dan 2011 = Simina Dan, *Semantica textemelor românești. Abordare în perspectivă integralistă*, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (teză de doctorat), 2011.
108. Dane 1991 = Joseph A. Dane, *Critical Mythology of Irony*, Arthens, University of Georgia Press, 1991.

109. De Man 1979 = *Allegories of Reading: Figural Language in Rousseau, Nietzsche, Rilke and Proust*. New Haven, Yale UP, 1979.
110. De Man 1996 = Paul de Man, „*The Concept of Irony*”, în *Aesthetic Ideology*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996.
111. Diaconu 2002 = Mircea Diaconu, *Poezia postmodernă*, Braşov, Aula, 2002.
112. Dima 2000 = Sofia Dima, *Lectura literară – un model situaţional*, Iaşi, Ars Longa, 2000.
113. Dobrescu 2009 = Caius Dobrescu, „*I. Budai-Deleanu și proiectul European*”, în *Proceeding of the International Conference European Integration between Tradition and Modernity*, nr. 3, Editura Universității Petru Maior, Târgu Mureş, 2009.
114. Dobrescu 2010 = Caius Dobrescu, „*Majestatea imperială a inteligenței și toleranței*”, în *Caietele simpozionului Ion Budai-Deleanu 250. Țiganiada azi*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2010.
115. Dorcescu 2008 = Eugen Dorcescu, *Poetica non-imanenței*, București, editura Semănătorul - editură online, 2008.
116. Dospinescu 2008 = Vasile Dospinescu, „*Eugeniu Coșeriu și lingvistica textului*”, în *Limba română*, anul XVIII, nr. 5-6, 2008.
117. Dumistrăcel 2006 = Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comuniunii fatice prin mass-media*, Iași, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, 2006.
118. Dürrenmatt 2002 = Jaques Dürrenmatt, *La métaphore*, Paris, Honoré Champion Éditeur, 2002.
119. Eco 1965[1962] = Umberto Eco, *L'Oeuvre ouverte*, Paris, Seuil, 1965.
120. Eco 2007 = Umberto Eco, *Limitele interpretării*, ed. II, Iași, Polirom, 2007.
121. Fanache 1990 = Vasile Fanache, *Eseuri despre vârstele poeziei (cap. Țiganiada sau obsesia rânduiei)*, București, Cartea românească, 1990.
122. Fanache 2002 [1984] = Vasile Fanache, *Caragiale*, (ed.3, rev.), Cluj-Napoca, Dacia, 2002.
123. Faur 2013 = Elena Carmen Faur, *Semantica cognitivă și emergența studiilor elocutionale*, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”, 2013 (teză de doctorat).
124. Fichte 1965[1794] = J.G. Fichte, *Destination de l'homme*, traduit de l'Allemagne par M. Molitor, Paris, Montagne, 1965.
125. Fletcher 2012[1964] = Angus Fletcher, *Allegory: The Theory of a Symbolic Mode*, traducere de Harold Bloom (ed.), New Jersey, Princeton University Press, 2012.
126. Fontanier 1977[1827] = Pierre Fontanier, *Figurile limbajului*, (traducere, prefață și note Antonia Constantinescu) București, Editura Univers, 1977.
127. Forget 2001 = Danielle Forget, „*L'ironie: stratégie de discours et pouvoir argumentative*”, în *Études littéraires*, vol. 33, nr. 1, 2001, p. 41-54. Articol accesat ultima dată la data de 15. 12. 2012 la URL: <http://id.erudit.org/iderudit/501277ar>.
128. Frey 1957 = Northrop Frey, *Anatomy of Criticism: Four Essays*, Princeton University Press, 1967.
129. Gardes Tamine 2011 = Joëlle Gardes Tamine, *Au coeur du langage. La métaphore*, Paris, Honoré Champion Éditeur, 2011.
130. Gașciuc 2001 = Liliana Gașciuc, „*Hipotext eminescian în poezia lui Mircea Cărtărescu*”, în *Contrafort*, nr. 3-6, 2001.
131. Genette 1972 = Gérard Genette, *Figure III*, Paris, Le Seuil, 1972.
132. Genette 1982 = Gérard Genette, *Palimpsestes – La littérature au second degré*, Paris, Seuil, 1982.

133. Glucksberg 2001 = Sam Glucksberg (ed.), *Understandig Figurative Language. From Metaphors to Idioms*, New York, Oxford University Press, 2001.
134. Greimas 1975[1970] = *Despre sens. Eseuri semiotice*, București, Univers, 1975.
135. Haberer 2007 = Adolphe Haberer, „*Intertextuality in Theory and Practice*”, în *Literatúra*, 49(5), 2007.
Articol disponibil la URL http://www.leidykla.eu/fileadmin/Literatura/49_5/str6.pdf.
136. Harshav 2007[1987] = Benjamin Harshav (Hrushovski), *Fictionality an Fields of Reference*, în *Explorations in Poetics*. Stanford: Stanford University Press, 2007 pp. 1-3.
137. Hăulică 1981 = Cristina Hăulică, *Textul ca interetxualitate*, București, Eminescu, 1981.
138. Hegel 1966[1838]. = G.W.F Hegel, *Prelegeri de estetică*, Vol. I, (Traducere de D.D. Roșca), București, Editura Academiei R.S.R., 1966.
139. Honig 1959 = Edwin Honig, *Dark Conceit: The Making of Allegory*, University Press of New England, 1959.
140. Hutcheon 1978 = Linda Hutcheon, „*Ironie et parodie: stratégie et structure*”, în *Poétique*, nr. 36 (nov.), 1978, pp. 467-477.
141. Hutcheon 1985 = Linda Hutcheon, *A Theory of Parody: The Teachings of Twentieth-Century Art Forms*, New York et Londres, Methuen, 1985, 143 p.
142. Hutcheon 1992 = Linda Hutcheon „*The Complex Functions of Irony*”, în *Revista Canadiense de estudios hispánicos*, vol. XVI, 2, Invierno, 1992, pp. 119-234.
143. Hutcheon 1994 = Linda Hutcheon, *Irony's Edge. The theory and Politics of Irony*, London & New York, Routledge, 1994.
144. Hutcheon 2002 = Linda Hutcheon, *Poetica postmodernismului*, trad. Dan Popescu, București, Univers, 2002.
145. Istrate 1982 = Ion Istrate, *Barocul literar românesc*, București, Minerva, 1982, pp.300-350.
146. Jankélévitch 1994[1938] = V. Jankélévitch, *Ironia*, (traducere din franceză Florica Drăgan și V. Fanache) Cluj-Napoca, Dacia, 1994.
147. Jenny 1976 = Laurent Jenny, „*Stratégie de la forme*”, în *Poétique*, nr.27, 1976.
148. Jumbei 2013 = Victoria Jumbei, *Semantica metaforică în basmele și povestirile lui Ion Creangă*, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (teză de doctorat), 2013.
149. Kabatek 2005 = Johannes Kabatek, „*Tradiciones discursivas y cambio lingüístico*”, în *Lexis*, Universida Catolica del Peru, vol. XXIX, nr.2, 2005. Articol disponibil la URL// www.kabatek.de/discurso.
150. Kierkegaard 2006[1841] = Søren Kierkegaard, *Opere I. Din hartiile unuia încă viu. Despre conceptul de ironie, cu permanenta referire la Socrate*, (traducere din daneză, prefată și note de Ana-Stanca Tabaraș) București, Humanitas, 2006.
151. Kristeva 1969 = Julia Kristeva, *Sémèiotiké*, Éditions du Seuils, Paris, 1969.
152. Kristeva 1978 = Julia Kristeva, *Le langage poétique*, Éditions du Seuils, Paris, 1978
153. Lefter 2000 = Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism*, Paralela 45, Pitești, 2000.
154. Lefter 2003 = Ion Bogdan Lefter, *Primii postmoderni*, Pitești, Paralela 45, 2003.
155. Lyotard 1993 = Jean-François Lyotard, *Condiția postmodernă*, București, Babel, 1993.
156. Loureda 2007 = Óscar Loureda Lamas, „*Despre opera lui Eugen Coșeriu. Óscar Loureda în dialog cu Eugenia Bojoga*”, în *Contrafort*, nr.9, 2007. Articol accesat ultima dată la 15.11. 2012 la URL: <http://www.contrafort.md/old/2007/155/1304.html>.
157. Lesovici 1999 = Mircea Doru Lesovici, *Ironia*, Iași, Institutul European, 1999.

158. Machosky 2010 = Brenda Machosky (ed.), *Thinking Allegory Otherwise* (colecția de eseuri a congresului *Thinking Allegory Otherwise*, 2005) California, Stanford University Press, 2010.
159. Mancaș 2005 = Mihaela Mancaș, *Tablou și acțiune. Descrierea în proza narativă românească*, București, Editura Universității din București, 2005.
160. Manolescu 1998 = Florin Manolescu, *Litere în tranziție*, cap. *Exegi monumentum*, București, Cartea Românească, 1998.
161. Manolescu 2001 = Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, vol. I, Brașov, Aula, 2001, 430p.
162. Manolescu 2002= Nicoale Manolescu, *Despre poezie*, Brașov, Aula, 2002.
163. Manolescu 2008 = Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de lieteratură*, Pitești, Paralela 45, 2008
164. Marian 1999 = Rodica Marian, „*Lumile*” *Lucașfărilor* (o reinterpretare a poemului eminescian), Cluj-Napoca, Remus, 1999.
165. Marian 2003 = Rodica Marian, *Hermeneutica sensului*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003.
166. Marian 2011= Rodica Marian, „*Alteritate în artă*”, lucrare susținută la Colocviul internațional *Limba română- abordări tradiționale și moderne*, ed. II, Cluj-Napoca, 6-7 mai, 2011.
167. Marian 2011a = Rodica Marian, „*Alegorie și sens global în «Lucașfărilor»*”, în *Dacia literară*, s. n., XXII, 2011, nr. 3 (96), p. 24-32.
168. Marian 2014 = Rodica Marian, *Lucașfărilor. Text poetic integral*, Cluj-Napoca, Eikon, 2014, 271 p.
169. McHale 2009[1987] = Brian McHale, *Ficțiunea postmodernă*, traducere de Dan H. Popescu, Iași, Polirom, 2009, 407 p.
170. Micu 1996 = Dumitru Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. III, București, Iriana, 1996, p. 385-388.
171. Mihăilă 1985 = Ecaterina Mihăilă, *Text și intertextualitate*, în *SCL*, 1-XXXVI, ian-feb, București, Editura Academiei, 1985, pp. 43-42.
172. Mihăilă 1995 = Ecaterina Mihăilă, *Textul poetic. Perspectivă teoretică și modele generative*, București, Editura Eminescu, 1995.
173. Mihăilă 2003 = Ecaterina Mihăilă, *Semiotica poeziei românești neomoderne*, București, Cartea Românească, 2003.
174. Militaru 2010 = Iulia Militaru, *Marea pipeadă*, Timișoara, Brumar, 2010.
175. Morier 1981 = Henri Morier (ed.), *Dictionnaire de poétique e de rhétorique*, Paris, P.U.F, 1981.
176. Muecke 1982 = D.C. Muecke, *Irony and the Ironic*, New York, Methuen, 1982.
177. Munteanu 2012 = Roxana Munteanu, *Elemente de poetică simbolic-mitică în romanul românesc contemporan*, Cluj-Napoca, Accent, 2012.
178. Negoïtescu 2000[1994] = Ion Negoïtescu, *Scriitori contemporani*, ed. a II-a îngrijită de Dan Damaschin, Pitești, Ed. Paralela 45, 2000.
179. Oancea 1998 = Ileana Oancea, *Semiostilistica*, Timișoara, Excelsior, 1998.
180. Oancea, Obrocea 2009 = Ileana Oancea, Nadia Obrocea, „*Dincolo de retorică. Metafora în viziune integralistă*”, în *Analele Universității de Vest din Timișoara*, Seria Științe Filologice, XLVIII, 2009, pp. 175-188.
181. Onofrei 2003 = George Onoferi, „*Interviu cu scriitorul Mircea Cărtărescu*”, în *Timpul*, nr.4/ aprilie, 2003, p. 4-5.
182. Parpală-Afană 1998 = Emilia Parpală - Afană, *Poetica. O introducere*, Craiova, Editura

- Fundația Scrisului Românesc, 1998.
183. Parpală-Popescu 2011 = Emilia Parpală, Carmen Popescu, *Postmodernismul. Creație și interpretare*, Craiova, Editura Universitaria Craiova, 2011.
  184. Pasco 1995 = Allan H. Pasco, *Allusion. A Literary Graft*, University of Kentucky Press, 1995.
  185. Pașcalău 2012 = Cristian Pașcalău, *Forme textuale simple. Premise constructive și operații semantice definitorii*, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (teză de doctorat).
  186. Pecican 2010 = Ovidiu Pecican, „*Ion Budai-Deleanu: Autoportret politico-filosofic în Țiganiada*”, în *Caietele simpozionului I. Budai-Deleanu 250*, Cluj-Napoca, Casa cărții de știință, 2010.
  187. Pépin 1976[1958] = Jean Pépin, *Mythe et allégorie. Les origines grecques et les contestations judéo-chrétiennes*, 2ème édition, Paris, Études Augustiniennes, 1976.
  188. Perri 1978 = Carmela Perri, *On Alluding*, în *Poetics*, nr.7, 1978.
  189. Perian 1996 = Gheorghe Perian, *Scriitori români postmoderni. Eseuri*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R. A. 1996, p. 79-94.
  190. Perian 2009 = Gheorghe Perian, „*Metalepsa și pluralitatea lumilor în Levantul lui Mircea Cărtărescu*”, în *Verso*, anul 4, nr. 56-57, 1-31 martie, 2009.
  191. Pervain 1970 = Iosif Pervain, „*Ion Budai-Deleanu – Apologet al unității noastre naționale*” în *Tribuna*, nr. 25, 25 iunie, 1970, p.7.
  192. Peters 1997[1967] = Francis E. Peters, *Termenii filosofiei grecești*, trad. Drăgan Stoianovici, (ed. II), București, Humanitas, 1997.
  193. Petrescu 2003[1991] = Ioana Em. Petrescu, *Modernism/Postmodernism. O ipoteză*, ediție îngrijită, studiu introductiv și postfață în limba franceză de Ioana Bot, Cluj-Napoca, Casa Cărții de știință, 2003.
  194. Petrescu 2011[1974] = Ioana Em. Petrescu, *Studii despre Ion Budai-Deleanu*, ediție restituită și note de Ioana Bot, Adrian Tudurachi, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2011.
  195. Petrescu 2011[1998] = Liviu Petrescu, *Poetica postmodernismului*, ed. Călin Vlasie, Pitești, Paralela 45, 2011.
  196. Petreu 2010 = Marta Petreu, „*Frica și foamea*”, în *Caietele simpozionului Ion Budai-Deleanu 250*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2010.
  197. Piégay-Gros 1996 = Nathalie Piégay-Gros, *Introduction à l'intertextualité*, Lettres Sup, Dunod, Paris, 1996
  198. Phelan 1989 = James Phelan (Ed.), *Reading Narrative. Form, Ethics, Ideology*, Columbus, Ohio State University Press, 1989.
  199. Piru 1964 = Alexandru Piru, *Literatura română premodernă*, București, Editura pentru literatură, 1964.
  200. Pleșu 2010 [2003] = Andrei Pleșu, *Despre înșeri*, București, Humanitas, 2010.
  201. Pop 2001 = Ion Pop, *Viață și texte*, Cluj-Napoca, Dacia, 2001.
  202. Pop 2010 = Ion Pop, „*Despre cititorii fictivi ai Țiganiadei lui Budai-Deleanu*”, în *Viața Românească*, nr. 7-8, București, 2010. Articol accesat ultima dată la date de 25.01.2013 la URL http://www.viataromaneasca.eu/arhiva/67_viata-romaneasca-nr-7-8-2010/32.
  203. Pop 2010 = Delia Pop, *Provocări ale postmodernismului. Pornind de la Mircea Cărtărescu*, Iași, Princeps, 2010.
  204. Popovici 1948 = Dumitru Popovici, „*Doctrina literară a Țiganiadei lui I. Budai-Deleanu*”, în *Studii literare*, vol IV, Cluj, Cartea Românească, 1948, pp. 83-118.
  205. Popovici 1972 = Dumitru Popovici, *Studii literare. Literatura română în epoca Luminilor*, vol I, (ed. îngrijită de I.Em. Petrescu), Cluj-Napoca, Dacia, 1972.
  206. Pricop 2008 = Constanin Pricop, „*Țiganiada (I)*”, în *Convorbiri literare*, nr.7(151), anul CXLII, 2008.

207. Pricop 2008 = Constanin Pricop, „*Țiganiada (II)*”, în *Convorbiri literare*, nr.8(152), anul CXLII, 2008.
208. Pucci 1998 = Joseph Pucci, *The Full-Knowing Reader: Allusion and the Power of the Reader in the Western Literary Tradition*, New Haven: Yale University Press, 1998.
209. Quilligan 1979 = Maureen Quilligan, *The Language of Allegory. Defining the Genre*, Ithaca and London, Cornell University Press, 1979.
210. Quintilien 1865= Marcus Fabius Quintilianus, *De L'institution oratoire*, livre IX, Chapitre II, în *Quintilien et Pline le Jeune: oeuvres complètes*; avec la traduction en français [et] publiées sous la direction de M. Nisard, Paris, Académie Française, 1865, pp.316-368.
211. Rabau 2002 = Sophie Rabau, *L'intertextualité*, Paris, GF Flammarion (Coll. « Corpus »), 2002.
212. Rastier 1987 = François Rastier, *Sémantique interprétative*, Paris, Presses Universitaires de France, 1987.
213. Regman 1997 = Cornel Regman, *Dinspre Cercul literar spre Optezeciști*, București, Cartea Românească, 1997, 301 pg.
214. Ricoeur 1972 = Paul Ricoeur, „*La métaphore et le problème central de l'herméneutique*”, în *Revue Philosophique de Louvain. Quatrième série*, tome 70, nr.5, 1972, pp.93-112.
215. Ricoeur 1984[1975] = Paul Ricoeur, *Metafora vie*, București, Univers, 1984.
216. Riffaterre 1969 = Michael Riffaterre, „*La métaphore filée dans la poésie surréaliste*”, în *Langue française*, nr.3, 1969. pp. 46-60, disponibil la URL: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr_00238368_1969
217. Riffaterre 1981a = Michael Riffaterre, „*La trace de l'intertexte*”, în *La pensée*, nr. 215, oct., 1981, pp.4-18.
218. Riffaterre 1981b = Michael Riffaterre, „*L'intertexte inconnu*”, în *Littérature*, nr. 41, pp.4-7. Disponibil la URL <http://www.persee.fr/web/revues>.
219. Riffaterre 1984 = Michael Riffaterre, „*Intertextual Representation: On Mimesis as Interpretative Discourse*”, în *Critical Inquiry*, vol.11, nr. 1, sept., 1984, pp.141-162. Disponibil la URL <http://www.jstore.org>.
220. Rorty 1998[1989] = Richard Rorty, *Contingent, ironie, solidaritate* (tradus în română de Corina Sorana Ștefanov) București, All Educational, 1998.
221. Rusu 2003 = Valeriu Rusu, *Tsiganiada ou Le Campement des Tsiganes (Poème héroï-comico-satirique en douze chants)* de Leonachi Dianeu, Ed. Wallâda-Port-de-Bouc și Ed. Biblioteca Mitropolitană-București, (traducere în franceză de Romanița-Aurelia și Vasile Rusu, adaptată în versuri franceze de către editoarea Françoise Mingot-Tauran), 2003.
222. Samoyault 2001= Tiphaine Samoyault, *L'intertextualité: mémoire de la littérature*, Paris, Nathan 128, 2001.
223. Schoentjes 2001 = Pierre Schoentjes, *Poétique de l'ironie*, Paris, Seuil, 2001.
224. Semino 2008 = Elena Semino, *Metaphore in Discourse*, Cambridge, University Press, 2008.
225. Simion 2000[1989] = Eugen Simion, *Scriitori români de azi, IV*, București-Chișinău, Litera Internațional, 2000.
226. Simion 2011 = Eugen Simion, „*Țiganiada: O scriere carnavalescă (I), (II) (III)*”, în *Cultura* nr. 339, 340, 341, București, 2011.
227. Sohoran 1984 = Elvira Sohoran, *Introducere în opera lui Ion Budai-Deleanu*, Minerva, București, 1984.
228. Sohoran 2004 = Elvira Sohoran, „*Țiganiada în franceză*”, în *Convorbiri literare*, nr.13, 7-13 aprilie, 2004.
229. Sohoran 2005 = Elvira Sohoran, „*Adnotările Țiganiadei*”, în *Convorbiri literare*, nr. 27, 13-19 aprilie, 2005.

230. Spiridon 2011 = Vasile Spiridon, „*Epopeea oacheșă*”, în *Convorbiri literare*, Iași, Anul CLXII, nr. 8 (168).
231. Stejerean 2014 = Nicu Stejerean, *Ironia – Construct lingvistic cu funcționalitate pragmatică, stilistică și poetică*, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”, (teză de doctorat), 2014.
232. Ștef 2010 = Traian Ștef, *Povestirea Țiganiadei*, Pitești, Paralela 45, 2010.
233. Ștefănescu 2001 = Alex Ștefănescu, „*Jos Mircea Cărtărescu!*”, în *România literară* 34, nr. 26, 2001, p. 3.
234. Ștefănescu 2005 = Alex Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane*, Ed. Mașina de Scris, București, 2005.
235. Tatomirescu 2003 = Ion Pachia Tatomirescu, *Dicționar estetic-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației*, Timișoara, Aethicus, 2003.
236. Tămâianu-Morita 2001 = Emma Tămâianu-Morita, *Fundamentele tipologiei textuale. O abordare în lumina lingvisticii integrale*, Cluj-Napoca, Clusium, 2001.
237. Tămâianu-Morita 2013 = Emma Tămâianu-Morita, „*Tipologia textelor poetice elaborată de Mircea Borcilă: semnificație și perspective de aplicare*”, în *Limba română*, anul XXIII, nr. 5-6 (295-216), mai-iunie, Chișinău, 2013.
238. Teuțișan 2002 = Călin Teuțișan, *Fetele textului*, Cluj, Limes, 2002.
239. Todorov 1970 = Tzvetan Todorov, „*La poésie et l'allégorie*”, în *Introduction à la littérature fantastique*, Paris, Le Seuil, 1970.
240. Todorov 1981 = Tzvetan Todorov, *Mikhail Bakhtine et le principe dialogique*, Éditions du Seuil, Paris, 1981.
241. Tohăneanu 2001 = G. I. Tohăneanu, *Neajungerea limbii. Comentarii la Țiganiada de Ioan Budai-Deleanu*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2001.
242. Todoran 1983 = Eugen Todoran, *Lucian Blaga. Mitul poetic* (vol I-II), Timișoara, Facla, 1981.
243. Țeposu 1993 = Radu G. Țeposu, *Istoria tragică și grotescă a întunecosului deceniu literar nouă*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993.
244. Urcan 2004 = Ion Urcan, *Opera literară a lui Ion Budai-Deleanu în contextul secolului al XVIII-lea transilvănean și european*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de știință, 2004.
245. Urcan 2010 = Ion Urcan, *Contexte ale Țiganiadei*, Pitești, Paralela 45, 2010.
246. Ursa 1999 = Mihaela Ursa, *Optzecismul și promisiunile postmodernismului*, Pitești, Paralela 45, 2000, p. 81-91.
247. Vaida 1977 = Vaida Mircea, *Ion Budai-Deleanu*, București, Albatros, 1977.
248. Vâlcu 2002-2003 = Cornel Vâlcu, „*De la semnat la designat*”, în *Dacoromania*, VII-VIII, Cluj-Napoca, p. 141-157.
249. Vianu 1968 = Tudor Vianu, *Studii de stilistică*, București, Editura didactică și pedagogică, 1968.
250. Vultur 1992 = Smaranda Vultur, *Infinitul mărunț. De la configurația intertextuală la poetica operei*, București, Cartea Românească, 1992.
251. Zagaevschi 2005 = Lolita Zagaevschi, *Funcții metaforice în luntrea lui Caron de Lucian Blaga. Abordare în perspectivă integralistă*. Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2005.
252. Zotta 2010 = Alexandru Zotta, *Lecturi parabolice din proza românească*, București, Virtual, 2010.

